

SVĖDASŲ VARPAS

2021 m. gegužės mėn.

Nr. 5 (59)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Renkame tinkamiausią vietą paminklui partizanams

Laikraštyje „Svėdasų varpas“ Nr. 3 (57) redakcija kreipėsi į seniūnijos gyventojus ir svėdasiškius prašydama pareikšti nuomonę, kurioje Svėdasų miestelio vietoje būtų tinkamiausia vieta pastatyti paminklą žuvusiems partizanams atminti, įvertinant, kad vieta paminklui statyti turi būti parenkama visai neutrali, įvairaus amžiaus miestiečiams lengvai pasiekiamą pėsčiomis, o ir pravažiuojančiųjų gerai matoma. Iš svėdasiškių, daugiausia iš Svėdasų seniūnijos gyventojų, redakcija gavo įvairių pasiūlymų.

Svėdasų seniūnija ir Svėdasiškių draugija „Alaušas“ šiuo klausimu taip pat organizavo plačią gyventojų apklausą. Svėdasų seniūnija informuoja, kad 2020 m. spalio mėn. 10 d. socialinio tinklo feisbuko paskyroje papildomai paskelbė apie memorialinio paminklo Algimanto ir Vytauto apygardų Svėdasų krašto partizanams, ryšininkams ir rėmėjams, žuvusiems už Lietuvos laisvę Svėdasų miestelio aikštėje statybos projektą. Informacija apie šį projektą pasiekė 1108 socialinio tinklo vartotojus, buvo 4 kartus pasidalinta vartotojų paskyrose. Analogiška informacija patalpinta Svėdasų seniūnijos administracinio pastato languose. 2021 m. sausio mėnesį, karantino sąlygomis, pradėtas Svėdasų seniūnaitijos gyventojų an-

Pirma pasiūlyta vieta paminklui partizanams – prie paminklo Svėdasų 500-mečiui

ketavimas. Seniūnaitijoje (Svėdasų seniūnaitiją sudaro Bajorų, Čiukų, Mičiūniškio, Moliakalnio, Zoviškių kaimai ir Svėdasų miestelyje gyvenamą vietą deklaruojantys 700 pilnamečių gyventojų, gyvenančių 360 skirtingais adresais). Visais adresais pateiktos anketos. Apie ketinimą „B. Buivydaitės aikštėje, šalia esamo paminklo įrengti 9 akmenines lentas ir iškalti apie 200 partizaninėse kovose dalyvavusių Svėdasų krašto žmonių pavardes“ pasakyta: reikia – 15 proc., nereikia – 36 proc. Kad reikia kitoje vietoje, pasisakė 49 proc. respondentų. Parenkant kitą vietą vieningos nuomonės negauta, nes vienodas skaičius respondentų, t. y. 38 proc. nurodė, kad tinkamiausia vieta būtų prie miestelio kapinių ir prie

paminklo *Svėdasams 500 metų*. Dar 24 proc. pasirinko atsakymo variantą – „surasti kitą vietą“. Tarp laisvai pateiktų pasiūlymų vietai, dažniausiai buvo minimas miškas prie Bajorų koplyčios.

Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ pirmininkė Rita Skaržauskienė redakcijai pranešė apie draugijos atliktos apklausos rezultatus:

Vyrauja nuomonė, kad B. Buivydaitės aikštėje esantis paminklas „Svėdasų krašto kovotojams, kritusiems už Lietuvos laisvę“ (mecenatas Zenonas Prūsas) – puikus skulptoriaus J. Jogėlos kūrinys, pilnai atspindintis kritusių atminimą, gražiai pagal projektą sutvarkyta aplinka, ir nieko čia neberekėtų keisti.

Nukelta į 2 p.

Antra vieta – gimnazijos teritorijoje, prie Malaišių gatvės

Trečia vieta – prie buvusios pieninės

Renkame tinkamiausią vietą paminklui partizanams

Atkelta iš 1 p.

Keletas Ritą Skaržauskienę pasiekusių pasiūlymų dėl vietos partizanų atminimo įamžinimui, kuriuos verta paskelbti, tokie: a) prie paminklo Svėdasams 500 metų; b) paaukštinus bažnyčios šventoriaus akmeninės tvoros dalį, įmontuoti akmenines plokštes su iškaltomis pavardėmis; c) panašiai galėtų būti panaudota kapinių akmeninė tvora; d) daugumos nuomone, tam tinkamiausia vieta Svėdasuose – kapinės.

Laikraščio „Svėdasų varpas“ redakcija iš svėdasiškių gavo 11 pasiūlymų, kur, jų nuomone, galima būtų pastatyti paminklą.

Populiariausi pasiūlymai:

1) „Prie jau esančio paminklo Svėdasams 500 metų“; 2) „Kadangi eilė partizanų lankė mokyklą, siūlau prie Malaišių gatvės, gimnazijos teritorijoje, galiniame kampe“; 3) „Partizanai atėję į miestelį paleido seriją šuvių į sribus, įsikūrusius buvusiam Trečioko mūriniame pastate, todėl siūlau centre buvusios pieninės sklype“; 4) „Buvusio supuvusio ir nugriauto pašto pastato gražiai sutvarkytoje aikštelėje“; 5) „Prie kapinių, kultūros paveldui priklausančiame Svėdasų dvarvietės sklype“; 6) „Prie kopyltėlės, kur buvo sušaudyti žydų tautybės žmonės“; 7) „Prie sovietinio ryšių bunkerio“; 8) „Ant kapinių mūrinės tvoros“.

Visų apklausų analizė rodo, kad daugumos svėdasiškių mintys krypta į Svėdasų kapinių aplinką. Redakcijos nuomone, tai iš tikrųjų puiki vieta – neutrali, matoma nuo Svėdasai–Kupiškis plento ir lengvai pasiekiami pėsčiomis.

Svėdasai turi vieną gražų paminklą, pastatytą 1937 m. J. Tumui-Vaižgantui. Susitelkime ir bendromis jėgomis pastatykime antrąjį paminklą – gražų, didingą – partizanams atminti. Jeigu sugebėsime taip padaryti, Svėdasai pakils dar į aukštesnį lygį.

„Svėdasų varpo“ vyr. redaktorius
Stasys Gavenavičius

Kauno anykštėnų draugijos
Vaižgantiečių klubo vardu,
doc. dr. **Gvidas Kazlauskas**

Ketvirta vieta – prie buvusio medinio pašto pastato

Penkta vieta – ant kapinių mūrinės tvoros

Šešta vieta – Svėdasų dvarvietės sklype

Ir daugumos apklaustųjų, ir „Svėdasų varpo“ redakcijos nuomone, tikamiausia vieta paminklui partizanams – prie Svėdasai–Kupiškis plento, ties kapinėmis

Su kalio jodido tabletėmis – į seniūnijos kaimus

Anykščių rajono teritorija patenka į nustatytą pavojingą 100 km atstumą nuo Astravo (Baltarusija) atominės elektrinės. Todėl šalies Vyriausybės sprendimu čia, kaip ir kitų panašiu atstumu esančių regionų gyventojams nemokamai dalijamos kalio jodido tabletės, skirtos apsaugoti skyd liaukes nuo radioaktyviojo jodo žalingo poveikio branduolinės ar radiologinės avarijos atveju. Rajono savivaldybėje esančių seniūnijų gyventojai atitinkamą kiekį tablečių galėjo gauti seniūnijose. Tuo svarbiu reikalu užsukti kvietė žmones ir Svėdasų seniūnija. Daugelis gyventojų taip ir padarė, tabletes seniūnijoje sau ir savo šeimų nariams pasiėmė. Tačiau karantino suvaržymai, kitokios įvairios aplinkybės lėmė, kad atokesnių kaimų gyventojai į seniūniją vis neužsuko ir taip reikalingų kalio jodido tablečių negavo. Todėl seniūnas Saulius Rasalas ėmėsi iniciatyvos gyventojų patogumui išvežioti tabletes į stambesnes gyvenvietes. Pagal iš anksto su seniūnais, bendruomenių vadovais suderintą, aptartą planą buvo išvežioti ir iškabinti skelbimai konkrečiose vietovėse, kalio jodido tablečių dalijimo grafikai taip pat paskelbti „Facebook“ paskyroje, bendruomenių interneto svetainėse. Nustatytomis dienomis seniūnas ir apsilankė tose vietovėse. Vaitkūnų ir aplinkinių kaimų gyventojai buvo pa-

Seniūnas Saulius Rasalas jodido tabletes Kunigiškių I kaimo gyventojams dalija Svėdasų krašto muziejaus kiemelyje. Autoriaus nuotrauka

kviesti rinktis į kultūros namus, kunigiškiškiams ir kitų vietovių gyventojams jodo tabletės buvo dalijamos Svėdasų krašto muziejuje ir šio muziejaus kiemelyje, buteniškai rinkosi į bendruomenės namus ir pan. Žinoma, ši taip reikalinga akcija vyko prisiliekant visų karantino reikalavimų, ir atvykęs seniūnas, ir vietiniai gyventojai dėvėjo kaukes, vieni nuo kitų laikėsi saugiu atstumu, dezinfekavo rankas ir pan. Sodiečiai liko dėkingi ir patenkinti tokia seniūno iniciatyva, nes be

jokių rūpesčių, niekur nevažiuojant, vietoje galėjo gauti jodido tabletes. Kai kas pasinaudojo proga ir su seniūnu aptarė juos jaudinančias problemas, išsakė savo pastabas, pasiūlymus vienu ar kitu klausimu. Ne vieno gyventojų laukė ir staigmena: kartu su kalio jodido tabletėmis bei šių vaistų naudojimo instrukcijomis jie gavo dovanų ir laikraščio „Svėdasų varpas“ naujausius numerius.

Vytautas Bagdonas

Invazinių Sosnovskio barščių Svėdasuose greitai neliks

„Svėdasų varpo“ skaitytojai pastebi, kad Svėdasuose yra nenaikinamų invazinių Sosnovskio barščių sąžalynų. Pats esu pastebėjęs, kad 2020 metais seniūnijos pastangomis prie autobusų stotelės barščiai buvo nušienauti. Susitikimų metu apie būtinybę naikinti kenksmingus augalus esame kalbėję su seniūnu Sauliumi Rasalu.

Rajono spauda pranešė, kad Anykščių rajono savivaldybė tęsia kovą su Sosnovskio barščiais. Šiemet jų gausos reguliavimui bus išleista per 3 tūkst. Eur. Sosnovskio barščius rajone naikins rokiškėnų mažoji bendrija „Tvūkis“, laimėjusi Anykščių rajono savivaldybės šiai paslaugai atlikti surengtą viešąją paslaugos pirkimą.

Redakcija dar kartą susisieks su

Sosnovskio barščio žiedynai

seniūnu ir pasiklausė, ar neliko pamiršti Svėdasai.

Svėdasai neliko pamiršti. Viso Anykščių rajone bus 12 tvarkomų Sosnovskio barščio populiacijos plotų, kurių bendras plotas yra 60,258 a. Iš to ploto, net 40,27 bus naikinama Svėdasų seniūnijoje. Naikinama bus 4 vietose (Miliūniškio kaimo buvusiam kar-

jere, 2 plotai – pakelėje netoli Jaros Visėtiškių k. ir prie autobusų stotelės). Be mūsų, Sosnovskio barštis bus naikinamas Anykščių mieste ir dviejuose plotuose Viešintose. Privačiuose žemės sklypuose esančios Sosnovskio barščio augimvietės į šį tvarkymo planą negalėjo būti įtrauktos, jų tvarkymas yra komplikuoatas, nes sudėtinga užtikrinti, kad gyventojai laiku ir tinkamai atliktų Sosnovskio barščio naikinimo priemones. Pagal planą, kova su invaziniais augalais suplanuota 5 metams. Vienų ar dvejų metų šitiems parazitams panaikinti neužtenka. Kol augalai bus maži, pavasarį juos nupurkš herbicidais, vėliau du kartus per metus šienaus.

„Svėdasų varpo“ inf.

Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazija gyva ir karantino metu

STEAM PASAKOS. NUO IDĖJOS IKI ĮGYVENDINIMO

Debeikių skyriaus ikimokyklinio ugdymo grupės mokytoja Regina Keršulienė dalyvavo mokymuose „STEAM pasakos. Nuo idėjos iki įgyvendinimo“ ir šiuo metu į įdomias veiklas įtraukia visą grupę. STEAM tai yra paraidinis angliškų žodžių „science“, „technologies“, „engineering“, „arts“ ir „mathematics“ trumpinys, apjungiantis keletą dalykų: gamtos mokslus, technologijas, inžineriją, menus ir matematiką. Toks ugdymas skatina vaiką išsiaiškinti, kaip kurti naujus dalykus ar perkurti jau esamus, ieškoti netradicinių veikimo būdų, mąstyti individualiai. Aktyviai veikdami vaikai suvokia realius pasaulio ryšius, mokosi, kaip kas veikia, nes nėra vieno teisingo atsakymo, yra tik bandymų keliu rastas sprendimas.

Vaikai jau išklaušė kelias pasakas ir kūrybiškai išsprendė įvairias STEAM užduoteles. Vaikai įdėmiai klausėsi pasakos „Lapė ir varna“, o paskui sprendė problemą, kaip gi galima būtų lapei pasiekti varną ir išviloti sūrį?! Vaikai

sugalvojo iš lego sukonstruoti laiptus. Kai vaikai klausėsi pasakos „Kakė makė ir dantų fėjos puota!“, atliko STEAM veiklą – buvo inžinieriais ir statė iš lego kaladėlių tiltus. Vaikai taip pat klausėsi pasakos „Vilkas ir septyni ožiukai“. Kantriai siuvo krepšelį ir turėjo pasakyti, kiek obuolių tilps į jį. Dar viena pasaka labai tinkama STEAM veikloms – pasaka „Snieguolė ir septyni nykštukai“. Vaikams teko atlikti matematikos užduotį: savo ūgį išmatuoti obuoliais!

Debeikių skyriaus vedėja
Inaida Komarova

VIKTORINA „GARSŲ IR ŽAIDIMŲ ŠALIS-2021“

Balandžio 14 d. nuotoliniu būdu vyko Anykščių rajono ugdymo įstaigų priešmokyklinių grupių vaikų kalbos viktorina „Garsų ir žaidimų šalis-2021“, kurią organizavo logopedės Raimonda Kirvėlienė ir Viktorija Jurkėnaitė. Šioje viktorinoje dalyvavo ir Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos priešmokyklinukų grupės komanda „Saulutės“. Vaikams labai patiko žaismingos užduotės.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogė
Nijolė Braukylienė

Lietuvos respublikos gyventojų sudėtis bei kaita

Remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis 2020 metų pradžioje Lietuvoje gyveno 2 mln. 794,1 tūkst. nuolatinių gyventojų, palyginus su 2019 m. – 94 asmenimis mažiau. Nuo 2009 m. nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 389,8 tūkst., arba 12,2 proc. Gyventojų tankis 2009 metų pradžioje buvo 48,8 žmogaus viename kilometre, o 2020 metais šalyje sudarė 42,8 žmogaus, sumažėjo 6 žmonėmis. 2020 m. pradžioje lietuviai sudarė 97,6 proc. šalies nuolatinių gyventojų, ukrainiečiai – 0,8 proc., baltarusiai – 0,6 proc., rusai – 0,4 proc. 2019 metais buvo įregistruota 19,2 tūkst. santuokų ir 8,5 tūkst. ištuokų, o 2020 m. įregistruota 16,5 santuokų. 2020 m. su užsieniečiais susituokė 714 asmenų. 2020 metais gimė 24,5 tūkst. kūdikių, tai 2,9 tūkst. arba 10,6 proc. mažiau negu prieš metus. 2020 m. į Lietuvą grįžo gyventi 20,8 tūkst. Lietuvos piliečių, arba 2 proc. daugiau negu 2019 metais. Lietuvoje vyrų yra mažiau nei moterų. Tūkstančiui vyrų tenka 1142 moterys.

„Svėdasų varpo“ inf.

KVIETIMAS

Kviečiame prisidėti prie paminklo Svėdasų krašto partizanams maketo sukūrimo. Svarbi sąlyga: numatyti, kaip paminkle turėtų būti įrašytos apie 200 partizanų ir rėmėjų vardai ir pavardės. Kviečiame architektus, paminklų gamybos įmones, kūrybingus žmones, organizacijas teikti savo siūlymus ir paminklo maketą laiku pristatyti į Svėdasų seniūniją. Maketo laukiame nuo š. m. gegužės 1 d. iki š. m. liepos 31 d.

Svėdasų seniūnija, „Svėdasų varpo“ redakcija